

ดีบี อรรถ ความลับในจิต

DB Orrachorn คือฟอนต์ไทยแบบวางมือไ้จ้งหน้ ‘ปรุงจิต’
เข้าไปในเส้นดูพรวนวน

ซองขา 'ทำไมใจ' Trademark ปัจจุบัน
เขียนไม่ต่างจากชื่อเดิมที่ชื่อ 'ทำไมใจ' นึก

ตัวอักษรคำว่า 'ทำไมใจ' ในซองยาแก้ปวดที่ผมเห็นมา แต่เด็กจำได้ว่าอยู่มาวินหนึ่งชื่อต้องเปลี่ยนเป็น 'ทำไมใจ' และใช้มาจนถึงปัจจุบันเพราะไปขัดกับกฎหมายไทยข้อที่ว่า ห้ามตั้งชื่อยาในเชิงโฆษณาสรรพคุณ. ลักษณะการเขียนคำว่า 'ทำไมใจ' เดิมเป็นเส้นอ่อนช้อย มีการขมวดในจังหวะที่เส้นเปลี่ยนทิศทางเป็นจุดเด่นที่สังเกตได้ชัด. เมื่อเปลี่ยนเป็น 'ทำไมใจ' นั้น คนซื้อแทบไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงเลย เพราะตัว ม ถูกพยายามทำให้ก้ำกึ่งระหว่าง ม กับ น โดยมีขมวดม้วนที่ฐานทั้งหน้าและหลัง เพียงแค่ขมวดม้วนใหญ่กว่าเพื่อให้เสียงเป็น ม เท่านั้นเอง!

คามประสะเด็กที่ร้อ่านทำอะไรแบบผู้ใหญ่ ผมชอบสังเกตลายมือพี่ๆ ลายมือคุณครูบนกระดานที่เขียนได้รวดเร็ว แล้วลักจำเอามาลองหัดเขียนดูบ้าง (โดยมากเป็นตัวเอนขวา). จำได้ว่าทั้งหางตัว ศ, ซ และ ส จะเขียนต่อเนื่องโดยไม่ยกปากกา. ตัว ก นิยมเขียนเส้นหน้าเป็นเส้นตรงขึ้นไปแล้วขมวดมุมเล็กๆ เป็นปมควัดโค้งลงมาที่ฐาน. ส่วนตัว ข จะกลับกันกับ ก คือ จากหัวควัดโค้งลงมาขมวดปมที่ฐานแล้วลากเป็นเส้นตรงขึ้นไป. เส้นที่ขมวดบนของยาแก้ปวดและบนกระดานคำในลายมือหวัดที่เป็นครูของผม ดังกล่าวนั้นได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้ผมคิดประดิษฐ์ตัวพิมพ์ลายมือไทยขึ้นมาใหม่โดยมีโจทย์สำคัญว่าทำอย่างไรให้ดูร่วมสมัยขึ้น?

ก ข

โฆษณาหน้าหวานตราสิงห์ ของบุญรอดบริเวอรี่ (พ.ศ.2483)
สังเกตพาดหัวคำว่า 'ไม่' และ 'เหมาะ' คำแรกของบรรทัด
เขียนสระหน้าด้วยขนาดใหญ่เลยเส้นฐานลงมา

This script font has a loose handwriting style with a distinctive loop where a stroke changes its direction; as can be seen in characters like ห, จ, ษ, ฒ, พ, ฒ, ฬ and so on. The font should be noted for the terminals of its in-line vowels (เ, แ, ไ้, ใ้, ใ้) which are extended below the baseline.

Typographers have always been annoyed with the uneven distribution of vowels above and below a line of Thai letters due to the predominance of overhead symbols in the language: seven vowels and four tone marks; while the space below a line is quite empty except for two vowels. This often gives rise to clutter above a line when a number of overhead symbols are placed side by side with ascenders. Such imbalance would be compensated by the downward extension of DB Orrachon's in-line vowels; which also adds visual interest, without adding confusion, to a line of type.

ผมลองค้นคว้าตัวลายมือเขียนคามสือโฆษณาสิ่งพิมพ์เก่าๆ ดูเพิ่มเติมเพื่อหาจุดเล่นดีๆ ที่อาจพอมีโอกาสปรับมาใช้ร่วมกันได้. ปรากฏว่าตัวลายมือประดิษฐ์ที่สร้างแรงบันดาลใจให้ผมมากที่สุดก็คือกลุ่มที่เขียนสระหน้ายาวเลยเส้นฐานลงไป! ผมเคยตั้งชื่อสังเกตไว้นานแล้วเมื่อตอนออกแบบฟอนต์ไทยใหม่ๆ ว่าแต่ละแถวตัวอักษรที่พิมพ์นั้นจะหนักเบาต่างกันมาก เพราะภาษาไทยเรามีรูปวรรณยุกต์รวมการันต์อยู่ถึง 5 รูป วางอยู่บนตัวอักษร อีกทั้งรูปสระบนที่ใช้ประจำอีก 7 รูป (รวมสระอา เข้าไปด้วย) ขณะที่รูปสระล่างอักษรเพียง 2 รูปเท่านั้น. ถ้าเราลองเทียบดูกับตัวscript ของฝรั่งที่นิยมเขียนตัว f คำเลขฐานลงมา จะพบว่าสัดส่วนจำนวนตัวอักษรที่มีรูปไล่เลย baseline ขึ้นไป ต่อ จำนวนอักษรที่มีรูปไล่เลย baseline ลงมา มีค่าเท่ากับ 7 : 6 (จุด i, j เล็กๆ ไม่นับ) ตัดตัว f ที่มีรูปไล่ทั้งบนและล่างทั้งทีจะเป็น 6 : 5 ถือว่าสูสี. ถ้าคิดความถี่ในการใช้งานจริง เช่น j, q มีที่ใช้บ่อย ตัดทั้ง 2 ตัว ก็จะเป็น 6 : 3 หรือ 2 : 1. เมื่อเทียบกับลายมือเขียนของไทยดูยังไง ก็ต้องมากกว่า 2 : 1 (ใครไม่เชื่อลองค้นหา เอาค่าเฉลี่ยความถี่ในการใช้งานมาคำนวณดูเองก็ได้)

ด้วยเหตุนี้ การเขียนสระหน้าให้ห้อยต่ำกว่าเส้นฐานลงมาจึงน่าจะเป็นหนทางใหม่ที่ช่วยปรับสมดุลความเต็มระหว่างบนและล่างแถวตัวอักษรลายมือเขียนไทยให้เฉลี่ยใกล้เคียงกันมากขึ้น.

แบบใหม่

เป็นมนุษย์สุดประเสริฐเลิศคุณค่า
กว่าบรรดาฝูงสัตว์เดรัจฉาน
จงฝ่าฟันพัฒนาวิชาการ
ไม่ล้างผลาญญาเฒ่าบิดาใคร
ไม่ถือโทษโกรธแช้งชดฮึดฮัดด่า
น็ดอภังเณรมือนักวิชาอักษร
ประพหูติปฏิบัติกฎกำหนดใจ
พูดจาให้ระ ๗ จำนำฟังเอวง

บทกลอนที่มีรูปอักษรไทยครบทุกตัว

เมื่อความคิดตกผลึกแล้ว ผมหาช่วงเวลาสบายๆ เขียนชุกตัวอักษรในจินตนาการออกมาด้วยปากกาถูกลิ้นบนกระดาษ มันเสรีจลอย่างรวดเร็วยังไม่น่าเชื่อ. เคล็ดลับก็คือผมไม่ได้ค่อยๆ ร่างทีละตัวเป็นกลุ่มๆ ตามลักษณะความคล้ายคลึงกันเหมือนตอนร่างแบบตัวพิมพ์เนื้อเรื่อง (text) หรือตัวพิมพ์หัวเรื่อง (display) ที่เคยทำผ่านๆ มา. ลายมือเขียนจะดูเป็นธรรมชาติก็ต้องเกิดจากการเขียนเพื่อความต่อเนื่องไปเรื่อยๆ. ผมเลือกเอากลอนพิเศษ 2 บทที่มีคนแต่งไว้ให้ใช้รูปอักษรไทยครบทุกตัวนำมาเขียนด้วยอารมณ์ไหลลื่น. มันไม่เชิงเป็นลายมือหวัด เพียงแต่เอาวิธีการเขียนหวัดที่ชอบขมวดม้วนแบบโบราณมาเขียนให้ละเอียดขึ้นด้วยการเขียนให้ช้าลง เหมือนเอาเพลงเร็วมาเปลี่ยนจังหวะใหม่ให้ช้าลง เพื่อมีเวลาพอที่จะเพิ่มเสียงเอื้อนเข้า. เป็องหลังของการเขียนต้นแบบฟอนต์ตัวนี้ที่สำคัญมีอยู่ 3 เรื่อง คือ การขมวดม้วนเส้น, การเปลี่ยนทิศทางของการเขียน, และการเปลี่ยนรูปอักษร.

ร ๘ ฐ
ผ พ
๗ ๘ ส

การเขียนขมวดม้วนนั้นถือเป็นจุดเด่นสำคัญประการหนึ่งที่มีพบอยู่ทั่วไป. ความยากคือ การตัดสินใจเลือกใส่จริศแค่พองาม. ตัว ก และอักษรคล้ายของมันซึ่งมีมาก ผมเลือกขมวดที่ปากทุกตัวให้เกิดช่องว่างเน้นๆ เป็นการคุมสไตล์. ส่วนตัว ข เลือกที่จะไม่ขมวดเลย ไปเน้นขมวดอ้วนๆ ที่ตัว ซ แทน เพราะลองเขียน ข แบบขมวดที่ฐานให้เกิดช่องว่างดู ถึงหางจะสั้นก็มีโอกาสดูสับสนเป็นตัว ซ ได้.

ตัว ๑ ผมเขียนเลียนแบบ ๑ จากซองทันทีใจ ในความทรงจำวัยเด็ก. ตัว ง ผมไม่เขียนแบบ ๑ เพราะรู้สึกฝืน. เช่นเดียวกัน ตัว ล ผมก็ไม่ขมวดม้วนแบบตัว ๑ ที่ฐาน เพราะเล็งที่จะขมวดหางเป็น ส อยู่แล้ว (ถ้าเขียน ส ขมวดทั้งล่างและบน จะต้องเขียนเส้นและดูจริงจัง). ส่วนตัว ฐ ถ้าเขียนแบบตัว ๑ จะทำให้ต้องขมวดหางแบบตัว ส รวมกับขมวดที่เชิงเข้าไปคงเปรอะเกินไป จึงเล็งเขียนเป็น s-curve แบบตัว ๑ ซึ่งดูร่วมสมัยกว่า.

ตัว ผ, พ และตัวคล้ายของมันผมเน้นขมวดกลางตัวให้เกิดช่องว่างไปเลย. ส่วนพวกหัวหยัก เช่น ฆ หรือเส้นบนหยัก เช่น ค นั้น แคขมวดเป็นมุมตันๆ ไว้ก็พอ. ในตัวเลขไทยก็เช่นกัน ขมวดคั่นพบอยู่ได้ทั่วไป ยกเว้นที่ฐานของเลข ๔, ๕ และที่เส้นทแยงของเลข ๘ จะเน้นขมวดให้เกิดพื้นที่ว่าง. ส่วนวรรณยุกต์ศรั (ที่รูปคล้ายเลข ๘) และไม้ไค้คู่ (ที่รูปคล้ายเลข ๘) ตั้งใจเขียนให้มีขนาดเล็กแบนเพื่อปรับสมดุลไม่ให้เหมือนตัวพยัญชนะดูเพิ่มไป จึงต้องลดการม้วนไปโดยปริยาย.

ระหว่างที่ผมเขียนด้วยลูกกลิ้งนั้น ผมจินตนาการว่ามีมือกำลังถือฟู่กันจุ่มสีเขียนอยู่. เมื่อต้องเขียนสระหน้ายาวๆ ล้ำเส้นฐานลงมาให้พริ้วหวานเป็นธรรมชาตินั้นการเขียนต้องเป็นไปตามธรรมชาติด้วย. เคล็ดลับก็คือผมเขียนจากบนลงล่างนั่นเอง (ถ้าไม่เชื่อลองเอาฟู่กันเขียนสระหน้ายาวๆ จากหัวขึ้นไปดู). การเขียนสระหน้าแบบนี้แท้จริงเกิดจากการตั้งใจเปลี่ยนรูปอักษรก่อน.

กขฃคฅฉชฌญฎฏฐฑฒณดตถทธนบปฝฝฝภมยรลวฬษสฬฮฮ
๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ 0123456789
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

กขฃคฅฉชฌญฎฏฐฑฒณดตถทธนบปฝฝฝภมยรลวฬษสฬฮฮ
๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ 0123456789
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

DB Orrachorn Light, DB Orrachorn

ไป ร มา ๗

ไป ร มา ๗ ด้วยข้าวผัดปู 7 FRESH ของเครือ ซี.พี.
ถ้าเขียนคำว่า 'เข้าแล้ว' ด้วยลายมือเขียนแบบเดียวกันนี้
อาจอ่านผิดเป็น 'เข้าแล้ว' ก็ไม่ได้

หลักการสำคัญของการเปลี่ยนรูปอักษรที่ผมใช้ประจำก็คือ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่ออ่าน. จะเห็นได้ว่าสระหน้าที่ยาวเลขฐานลงมาดูขึงขังก็ไม่นับสนกับตัวอักษรอื่นๆ อยู่แล้ว. ผมลองเล่นกลิ้งที่ส่วนบนของไม้มลายแล้วขมวดมุมที่บ่งก่อนลากลงมา พบว่ามันน่าสนใจดี จึงขยายผลต่อไปที่ตัวไม้ยมก (๗) แต่คราวนี้ขมวดเน้นพื้นที่ว่างแทน เพราะเห็นว่านานๆ ใช้ทีเลยเอาเสียหน่อย. แม้ว่าการเขียนไป, ๗ ของผมจะแตกต่างไปจากมาตรฐานเดิม แต่ยังคงอ่านได้สบายไม่สับสนกับตัวอื่น.

ตัว script ฝรั่งถูกเขียนขึ้นให้เข้ากับลายเขียนไทยด้วยปากกาถูกลิ้นเช่นกัน. ผู้ช่วยของผมเพิ่มน้ำหนักเส้นเข้าไปให้ดูคล้ายเส้นฟู่กันในคอมพิวเตอร์จนได้ออกมาอย่างที่เห็น. ถือเป็นตัวพิมพ์ลายมือวาดแบบอ่อนช้อยที่ช่วยชะลอกระแสโลกที่รีบเร่งและร้อนแรงให้ผ่อนคลายลง. มันดูต่างจากลายมือปรกติของผมซึ่งดูหวัดกว่านี้ เพราะมักต้องรีบเขียนเพื่อเก็บความคิดไว้ให้ได้ทันก่อนจะหายวับไป! ด้วยความที่มันดูไทยๆ คี ผมจึงคิดหาทางตั้งชื่อเป็นคำไทยๆ ที่สามารถอธิบายลักษณะของตัวพิมพ์ได้อย่างเหมาะสม.

ในที่สุดผมตัดสินใจให้ชื่อฟอนต์ชุดนี้ว่า 'อรชร' เพราะนอกจากจะแสดงภาพลักษณ์ของฟอนต์ได้ดีแล้ว ยังเป็นชื่ออาคารเรียนของผมสมัยอยู่ปีหนึ่งเตรียมอุดมฯ พญาไท ผมอยู่ห้อง 1 ตึกอรชร 3 ห้องนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อว่าห้องสิ่งประดิษฐ์ 1. นี่ก็ความลับของความหมาย.

'อรชร' ก็คือ 'สิ่งประดิษฐ์' ที่ผ่านการประดิษฐ์ ประคองให้อ่อนช้อยนั่นเอง.